MONITOR

Na Rok Pańſki 1782.

Num: XIV.

Dnia 16 Lutego.

Jam dudum auſculto, & cupiens tibi dicere ſervus
Pauca, reformido.
Hor. ſat. VII. lib. II.

TA część nie ròwnie większa Braci naſzych, ktòra nam ſłuży, nie ma nawet tego dla ſie-

O bie

bie względu, aby mogła powiedzieć co Ią dolega. Milczenie i cierpliwość Im zostawione, nam wszystko wolno, i iakbyśmy z Natury przeznaczenia i doskonałości inszego w cale rodzaju byli stworzeniem, w nierównym i uciążliwym podziale, nam wolność do wszystkiego, Im cierpliwość tylko i milczenie zostawiliśmy, i ledwie Im być ludźmi pozwalamy. Wziąć Ich stronę i otwierać oczy nie lutościwych Panów, iest to bronić Prawa ludzkości, i naycelnieyszych Ustaw przyrodzenia.

Niewolnictwa, ustanowieniem Chrześciańskiey Wiary, i wydoskonaleniem umysłów zniesione, ieszcze się w naszym Kraiu czuć daią, nie tylko w poddaństwie do roli przywiązanym, ale i w tych,

któ-

ktòych nie dostatek do zaprzedania na czas własney woli przymusił.

Uszanowanie i posłuszeństwo własności służby są, te nad granice słuszności przeciągnione, sprawiły w Panach ostrość, wzgardę, zrzędność, iednym słowem domową Tyrannią. Zwierzchność skutek przypadkowy wprawił niejako i przyzwyczaił do tey bezbożney myśli, że przyrodzenie iednym rozkazywać drugim słuchać kazało, że za władzą doskonałość idzie, i że dla tego służący słucha, że wolnym być nie umie i niegodzien. Jeżeli nie tak po większey części rozkazuiący myślą, przynaymniey gdy Ich sposob obchodzenia się uważam, takowe Im myśli przypisywać muszę.

Ta

Ta wzgarda, ktòrą tchnie naymnieyſze Pana na ſługę wſpoyrzenie, zdaie ſię co moment wyrzucać mu na oczy podłość ſtanu lego, widziałem nie raz odchodzących od ſiebie z zbytku podłości domownikow, ktorych nad to okazała powaga Panow, nieſpoſobnemi czyniła do naymnieyſzey poſługi. Wiadome wſzyſtkim o rucieńſtwo kar, ktore po wielu domach ieſzcze widziemy. Więzienia ciężkie, kaydany, łańcuchy, plagi powtorzone, wuczonym w to okrucieńſtwo Panom, fraſzkami być ſię to zdaie. Sto kiiow, dwieście batogow, poſzło w przyſłowie, i niedziwuię ſię temu, czemuby Starożytność wierzyć niemogła, ktorey trzydzieście dziewięć plag, taką ſię męczarnią zdało, iż prawem zabronili

wię-

więcey liczyć. Trafiło mi się w pewnym domu widzieć kartelusz drukowany, pod Tytułem: *Powinność chłopca.* każdy występek miał swoią karę, liczba plag za naymnieyszą nieostrożność napisana była, ledwom wierzył oczom moim, gdym zważył iż reguluiący się według tego, co dzień musiałby czynić exekucyą, przewiniaiący zaś nieustanną cierpieć mękę, ktòrą iakby człowiek wytrzymać mogł, poiąć niemogę. Niechby weszli w siebie okrutnicy takowi, nie Panowie, gdyby Im przeznaczenie służyć kazało, iakby traktowani bydź chcieli? niech zważą co za skutek ich katownie mieć mogą, przyzwyczaią do męczarni, i tym nieużytszych bo bolem niewstrzymanych nawet sług uczynią, iako zaś naturalna cier-

pią-

piącemu mieć wſtręt do przyczyny ſwego cierpienia, rownie ſprawiedliwa na przeciw złym Panom, ſług udręczonych nienawiść. Gdyby wiadome być mogły takowym wewnętrzne częſtokroć Domownikow uciśnionych wzruſzenia, poznaliby dzielniey, na co ſię narażaią, i iak ledwie nie bardziey ſobie niż onym ſzkodzą. Uczuliby nie ſkuteczność ſpoſobu tego, bardziey potwierdzaiącego wzłym, niż prowadzącego ku dobremu.

Nie trzeba ſercu dobrze urodzonemu pobudek, do łaſkawego z Domownikami obchodzenia ſię. Miłość bliźniego, ta wrodzona, przykazania, pożyteczna, i miła powinność, nader głośno za niemi mowi. Kompaſſya nad cudzym

nie-

nieſzczęściem w grubycch Narodach, i dzikich zwierzach maiąca mieyſce, każe ulżyć ciężaru cudzey niedoli. Sprawiedliwość wymiar obowiązkow kreśląca, nic nad to co należy wymagać niepozwala, i ſłuſznym względem, powinność z ſpoſobnością miarkuie. Pożytek właſny uſługę ochoczą dzielnością znaiąc, miłość ſłużących pozyſkać radzi. Cokolwiek na koniec względow wynaleść możemy, Tyranii nie uſprawiedliwi.

Wiara naſzą wſpoł-uczniami ich iednakowych obyczaiow i uczęſtnikami wſpolney nadgrody mieć chce, Przyrodzenie iednego rodzaiu ſtworzenia w nich okazuie. Prawo, iako wſpoł-obywatelow każe wſpomagać. Zyſk naſz właſny, te iedyne wygod i dobrego

mie-

mienia inſtrumenta oſzczędzać radzi. Tak ſię zatym z niemi obchodzić powinniśmy, iak z niedołężnemi bracią, i nieſzczęśliwemi przyiaciołmi, a pewnemi być możem, iż gdy niedamy im uczuć, że ieſteśmy Panami, będą zawżdy pamiętać że ſą ſludzy.